

ВІДГУК

офіційного опонента доктора психологічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної психології Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова Кононенко Оксани Іванівни
на дисертаційну роботу Бабчука Микити Ігоровича
«Психологічні особливості осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальності 053 Психологія

Актуальність теми дисертаційної роботи. Проблема перфекціонізму особистості є безупинною і невичерпною. Вона містить у собі досить велику кількість компонентів, які пояснюють специфіку взаємодії людини з навколишнім світом завдяки досягненням у особистій досконалості. Серед певної кількості складових перфекціонізму важливе місце, з точки зору автора даного дисертаційного дослідження, займає фізичний перфекціонізм. Бажання бути кращим серед інших, демонструючи свою зовнішність як неперевершену, є однією з важливих рис сучасної молоді. Відомо, що розвиток особистості, її становлення відбувається за рахунок задоволення протиріч, які виникають між потребами людини та засобами їх досягнення. Потреба мати найкраще тіло, найкращий зовнішній вигляд, який притягує увагу оточуючих, спонукає молоду людину до отримання успіхів, що стають джерелом подальшого розвитку неперевершеної особистості.

Саме ці роздуми і спонукають до визначення актуальності дисертаційного дослідження Микити Ігоровича Бабчука.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в межах наукової програми кафедри теорії та методики практичної психології «Науково-методичні основи практичної підготовки психологів» (номер держреєстрації № 0113U003018), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені

К. Д. Ушинського». Тему дисертаційного дослідження обговорено та затверджено на засіданні Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 29 жовтня 2020 року). Автором досліджувались рівні прояву фізичного перфекціонізму особистості.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, та їх достовірність забезпечені методологічним обґрунтуванням вихідних теоретичних позицій, використанням взаємодоповнювальних методів, що відповідають меті та завданням дослідження, репрезентативністю вибірки, поєднанням кількісних та якісних методів аналізу отриманих емпіричних даних, використанням методів математичної статистики, глибокому аналізу сучасних джерел, що налічує 295 найменувань, із них 137 іноземною мовою.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що:

– *вперше* фізичний перфекціонізм розглянуто як самостійний феномен, що є системою особистих переконань і установок, пов'язаних із зовнішнім виглядом особистості, зокрема з суб'єктивно означеними проблемами свого тіла і прагненням досягти його високих стандартів; запропоновано концептуальну модель пізнання фізичного перфекціонізму, компонентний склад якої (спектр рис особистості; сукупність переживань; міжособистісні стосунки; моделювання власного тіла; образ фізичного Я; «Self-esteem») зумовлює динаміку рефлексивного самопізнання особистості; *обґрунтовано* та експериментально апробовано дієвість та взаємозалежність показників компонентів зазначеної моделі; зафіксовано комплексне якісно-кількісне поєднання показників у визначенні рівнів фізичного перфекціонізму, що виявляють свою значущість залежно від адекватності сприйняття особистістю власної зовнішності і модальності уявлень про особисту унікальність;

– *розширено та поглиблено* знання про психологічну сутність фізичного перфекціонізму; уточнено зміст зазначеного феномену в контексті його взаємозв'язків з тими властивостями та рисами особистості, які сприяють його

прояву; доповнено уявлення про психологічний портрет осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму;

– *набуло подальшого розвитку* розуміння психологічного змісту фізичного перфекціонізму та тенденцій його пізнання.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтовані важливості вивчення фізичного перфекціонізму як універсального глобального феномену, що здійснює суттєвий вклад в формування і підтримку широкого спектру психологічних проблем у студентської молоді. Дослідження актуалізує необхідність надання психологічної допомоги, спрямованої на зниження рівня незадоволеності своїм тілом, своєю зовнішністю, пошук нового стилю життя та отримання задоволення і відчуття щастя від докладених особистих зусиль. Розроблено комплекс методичного інструментарію, що було застосовано у дисертаційному дослідженні і може використовуватись у психодіагностичній роботі практичних психологів. Отримані в дисертаційній роботі результати можуть бути включені до робочих програм навчальних дисциплін у підготовці майбутніх фахівців: загальної психології, соціальної психології, вікової психології та клінічної психології.

Основні результати дослідження впроваджено в навчальний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»; Міжнародного гуманітарного університету; Комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти»; Одеського національного економічного університету; Західноукраїнського національного університету, надано довідки.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Основні результати дослідження відображено в 12 публікаціях, з них: 3 статті в наукових фахових виданнях України, 1 стаття у міжнародному періодичному виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science, 8 тез доповідей на конференціях.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (295 найменувань, із них 137 іноземною мовою), додатків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу та методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення здобутих результатів; наведено дані про апробацію результатів дослідження та публікації за темою дисертаційної роботи; подано відомості про її структуру та обсяг.

У **першому розділі** дисертації «Теоретико-методологічні основи пізнання фізичного перфекціонізму» здійснено теоретичний аналіз перфекціонізму як психологічного феномену, визначено його структуру; висвітлено теоретико-методологічний аналіз фізичного перфекціонізму, виокремлено зміст структури Я в прояві фізичного перфекціонізму та компоненти образу фізичного Я; окреслені сучасні тенденції пізнання фізичного перфекціонізму.

Узагальнення даних літературних джерел дозволило автору вийти на визначення фізичного перфекціонізму як самостійного феномену, що є системою особистих переконань і установок, пов'язаних із зовнішнім виглядом особистості, зокрема з суб'єктивно означеними проблемами свого тіла і прагненням досягти його високих стандартів.

Загалом теоретичний аналіз демонструє наукову ерудицію автора щодо окресленої проблеми. Позитивно слід відмітити розроблену автором функціональну модель фізичного перфекціонізму особистості, спрямовану на самопізнання людини, а також на виокремлення певних складових, які у своєму зовнішньому та внутрішньому поєднанні стають детермінантою виникнення та розвитку фізичного перфекціонізму. Усвідомлення суб'єктом своєї тілесної сутності опосередковано потребами, її відносинами з навколишнім світом, підкріплено динамічною єдністю знань і відношень, що виявляється у самосвідомості особистості.

Викладений матеріал є структурованим, логічним, що робить сприйняття роботи цілісним та завершеним.

У **другому розділі** дисертації «Методи та умови проведення дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму» викладено програму та етапи емпіричного дослідження; обґрунтовано репрезентативну вибірку, яка налічує 576 осіб; емпірично уточнено зміст показників фізичного перфекціонізму відповідно до її теоретичної структури. Визначено етапи дослідницьких процедур, складено батарею психодіагностичних методів, методик, направлених на вивчення прояву фізичного перфекціонізму та властивостей особистості, що підсилюють прояв фізичного перфекціонізму, а саме: опитувальники, спрямовані на діагностику загального та фізичного перфекціонізму; опитувальники, що діагностують уявлення про образ тіла; опитувальники щодо нарцисизму; опитувальники спрямовані на дослідження спектру властивостей особистості, а також шкали самоефективності та щастя.

У **третьому розділі** дисертації «Результати емпіричного дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму» проаналізовано та представлено результати емпіричного дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму. Проведений кореляційний аналіз показав наявність значущих зав'язків між показниками, що досліджуються. За отриманими діагностичними результатами виявлено, що отримані кореляційні зв'язки пояснюють взаємозалежність показників загального перфекціонізму, фізичного перфекціонізму з показниками різноспрямованих психічних явищ.

Заслуговує уваги факторний аналіз показників, що дозволив автору виокремити п'ятифакторну модель, яка структурує психологічні властивості особистості, що гіпотетично пов'язані з фізичним перфекціонізмом та певним чином впливають на рівень його прояву. Модель включає три фактори, які є біполярними та два фактори, що є монополярними. За якісно-кількісним поєднанням показників виокремлено групи осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму. На основі проведення порівняльного аналізу результатів

тестування груп обстежених осіб із високим та низьким рівнями фізичного перфекціонізму при перевірці за t-критерієм Стьюдента було підтверджено статистичну достовірність відмінностей за вказаними показниками та охарактеризовано їх психологічні особливості.

Автором доведено, що рівень фізичного перфекціонізму залежить від суб'єктивного ставлення особистості до своєї зовнішності та значення порушень образу тіла. Підтверджено припущення стосовно взаємодії фізичного перфекціонізму та широкого спектру психологічних якостей, що зумовлює рівневу варіативність прояву у осіб зазначеного феномену.

Висновки роботи є науково обґрунтованими та доведеними, чітко сформульованими, узгоджуються з даними, наведеними в основних розділах роботи, що дозволяє судити про ступінь виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи.

Оцінюючи дисертаційну роботу Бабчука Микити Ігоровича позитивно, хочу водночас **висловити зауваження та побажання:**

1. Розділ 1 дисертації присвячений теоретико-методологічним основам пізнання фізичного перфекціонізму. Він охоплює досить різноспрямований матеріал, а саме роздуми: щодо образу фізичного «Я» (С.56, 77), щодо образу тіла (С.55, 73, 74), щодо незадоволеності своїм тілом (С.75, 76). Проте відсутня особиста позиція автора стосовно визначення цих понять.

2. У своєму дослідженні автор застосовує різноспрямований методичний інструментарій, за допомогою якого детально вивчаються прояви фізичного перфекціонізму молоді людини. Відомо, що людина є соціальною істотою і усі суспільні відносини виявляються в її поведінці, мотивах, почуттях, настроях, оцінках. На наш погляд, дисертаційне дослідження можна було б збагатити даними про соціальний статус обстежених, що дало б можливість більш широкого розуміння позиції обстежених щодо прояву фізичного перфекціонізму в соціальній системі (приналежність до певної соціальної групи чи спільноти, аналіз соціальних ролей та якість і ступінь їх виконання).

3. На наш погляд, в емпіричному розділі слід було надати більше інформації з інтерпретації отриманих даних, висловлюючи припущення про суто психологічні причини встановлених кореляційних зв'язків.

Однак висловлені зауваження та побажання аж ніяк не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи М.І. Бабчука. Представлена робота є актуальною, проведеною на високому теоретичному та емпіричному рівні.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Бабчука Микити Ігоровича «Психологічні особливості осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму», є самостійним, завершеним дослідженням, має очевидну наукову новизну і практичну значущість, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор
завідувач кафедри соціальної психології
Одеського національного
університету імені І.І. Мечникова

Оксана КОНОНЕНКО

Підпис громад. Оксана Кононенко
посада зав. кафедри
ЗАВІРЯЮ!
Проректор ОНУ імені І. І. Мечникова
Запорожченко О. В.